

เทศน์เช้า วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะเนาะ อากาศร้อน แต่หัวใจเราไม่รุ่มร้อนไปกับอากาศนั้น ถ้าหัวใจเราไม่รุ่มร้อนไปกับอากาศนั้น เราเป็นคนมีสติปัญญาไง ถ้าเป็นคนมีสติปัญญา เวลาอากาศหนาว เราก็หาเครื่องนุ่งห่มมาเพื่อบรรเทาอากาศหนาว เวลาอากาศร้อน เราก็เข้าที่ร่มสิ ที่ร่ม ที่มุงที่บัง ที่มุงที่บังเพราะอะไร เพราะจิตใจเราเข้าใจได้ว่าอากาศมันร้อนเพราะมันเป็นฤดูกาล ถ้าอากาศร้อนเป็นเพราะฤดูกาล เราเป็นคนที่ไม่มีสติปัญญา เราไปอ้างเล่ห์ไ้ ร้อนนักก็ไม่ทำงาน หนาวนักก็ไม่ทำงาน ทุกอย่างไม่ทำงานหมดเลย เพราะคนมันขี้เกียจอยู่แล้วมันก็จะอ้างว่าไม่ทำงานๆ ไ้

แต่ถ้าเราจะทำงาน ร้อนมันก็ทำงานได้ หนาวมันก็ทำงานได้ หลวงปู่ชอบท่านอยู่ที่จังหวัดเลย จังหวัดเลยเมื่อก่อนอุณหภูมิมันจะรุนแรงกว่านี้ เวลาหน้าหนาว น้ำเป็นน้ำแข็งเลยละ เวลาท่านขี้เกียจ ท่านลงไปนั่งแช่ในน้ำแข็งนั่นเลย หลวงปู่ชอบนี้ ครูบาอาจารย์ของเราท่านทำเกียรติประวัติไว้แต่ละองค์ ที่ท่านเป็นพระอรหันต์ขึ้นมาแต่ละองค์ ท่านทำเกียรติประวัติของท่านไว้ เพราะท่านมีความเข้มแข็ง ท่านทำความจริงของท่าน

แต่เราฟังประวัติของท่านแล้วบอก อู้อู้อู! มันเกินไปๆ...มันเกินไปเพราะกิเลสมันเกินไปไ้ เพราะกิเลสมันเกินไป ทำอะไรมันก็เกินไปทั้งนั่นแหละ ถ้ามันมีมรรคขึ้นมาในหัวใจนะ มันพอดีไปทั้งนั่นแหละ มันพอดีเพราะอะไร พอดีเพราะมันบังคับกิเลสไม่ให้อ้างเล่ห์ไ้ มันอ้างว่าอย่างนั้น อ้างว่าอย่างนี้ อ้างว่าอย่างนั้นนะ มันอ้าง ไม่มีสิ่งใดมันก็จะอ้างอยู่แล้ว แล้วพอมีภูมิอากาศ มีต่างๆ มาอย่างนี้ มันอ้างสบายเลย แล้วสบาย “ปัญญาชน มีการศึกษา โอ้ย! มันมีเหตุมีผล มันต้องเชื่อ”...ต้องเชื่อก็อยู่ในอำนาจของมันไ้ ถ้าอยู่ในอำนาจของมัน

เวลาการปฏิบัติ ในพระไตรปิฎก องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้ การปฏิบัติที่เรามาไม่ได้มรรคไม่ได้ผลกันนี้เพราะการปฏิบัติไม่เสมอต้นเสมอปลาย ไม่ปฏิบัติสม่ำเสมอ

การปฏิบัติสมาธิไม่ใช่ไฟไหม้ฟาง เวลาไฟไหม้ฟางนะ มีศรัทธามีความเชื่อขึ้นมา มุ
มานะ มีความองอาจกล้าหาญ เวลาจิตมันเสื่อมขึ้นมา เวลามันท้อมันถอยขึ้นมา ไฟไหม้ฟางมัน
ท้อแท้ แต่ครูบาอาจารย์ของเราท่านทำสมาธิตอนไหนสมาธิคลายไป ท่านเดินจงกรมอยู่ ท่านเดินจงกรม
ของท่าน เวลาของท่าน ท่านตั้งของท่านไว้ จิตจะลงหรือไม่ลงนั่นอีกเรื่องหนึ่ง แต่ท่านจะทำ
ความเพียรของท่าน ท่านตั้งใจของท่านเพื่อประโยชน์กับท่าน

ถ้าประโยชน์กับท่านอย่างนั้น การทำสมาธิตอนไหนสมาธิคลายด้วยกิริยา ด้วยกิริยาคือการ
กระทำไป เวลาไป พิธีกรรมไป การกระทำไป แต่ใจมันยังสมาธิตอนไหนสมาธิคลายหรือไม่ละ ใจมันไม่
สมาธิตอนไหนสมาธิคลาย เพราะเท่าเราเดินจงกรมอยู่ แต่จิตใจมันเร่าร้อน เท่าเดินจงกรมอยู่ แต่จิตใจ
มันสงบเย็น มันไม่สมาธิตอนไหนสมาธิคลายเพราะเหตุผลมันไม่เพียงพอ ถ้าเหตุผลมันเพียงพอ มัน
เป็นไปได้ ความเป็นไปได้

มนุษย์เป็นสัตว์มหัศจรรย์ มนุษย์เป็นสัตว์มหัศจรรย์ คุณิ เวลาคนเราพลังงานที่มันเหลือ
ใช้ พลังงานที่เวลามันเกิดวิกฤติที่มันแสดงตัวออกมา นี่ก็เหมือนกัน เวลาจิตมันสงบขึ้นมา มันมี
กำลังของมัน มันเป็นความมหัศจรรย์ไป จิตนี้มหัศจรรย์มาก มหัศจรรย์มากเมื่อเราค้นคว้า เรา
ค้นพบมันแล้ว ค้นพบมันแล้ว สิ่งนี้เป็นความมหัศจรรย์นั้นเรายกขึ้นสู่วิปัสสนา พอวิปัสสนา
เวลามันวิปัสสนา ถ้าสมาธิมันเข้มแข็งหรือสมาธิมันรุนแรง มันก็เห็นด้วยความคมกล้า เห็นด้วย
ความชัดเจนอย่างนั้น แต่มันไม่สมดุลเพราะกิเลสมันก็อาศัยสิ่งนั้นบังเงาไป เวลาสมาธิ กำลังของ
เราไม่มั่นคง ทำสิ่งใดท้อแท้ก่อนแ่ไปหมดแหละ จะเห็นสิ่งใดมันก็ไม่เป็นขึ้นเป็นอัน มันไม่
มีสมาธิปฏิบัติ

แม้แต่ความคมกล้าเกินไปมันก็เป็นทางครอบงำของกิเลสได้ เวลาอ่อนแอขึ้นมามันก็เป็น
ความครอบงำของกิเลสได้ แล้วมันพอดี พอดีของใคร พอดีอย่างไร พอดีอย่างไรมันต้องมีการ
กระทำของเรา เราทำของเรา สิ่งที่เราฝึกหัดฝึกฝนของเรา สิ่งที่เราฝึกหัดฝึกฝนของเรา ออกมา เรามา
ทบทวน เราก็อ่เข้าใจได้ เวลาถ้ามันพอดี มันสมดุลของมัน สมดุลของมัน แต่มันยังไม่สมบูรณ์
ปะทาน เราก็อ่เข้าใจได้ พอเข้าใจได้ นี่เปรียบเทียบแล้วพยายามค้นคว้า พยายามกระทำของเรา
ขึ้นมา

คนเราถ้ามันมีสติปัญญามันทำอย่างนั้น เวลาทำของเรา ไม่ใช่เราทำเอาหัวชนฝา เคยทำ
อย่างไรก็ทำอย่างนั้น ทำแล้วทำเล่าอย่างนั้น มันไม่ทบทวน ไม่ใช่สติปัญญาของเราแยกแยะ

ออกมาว่ามันควรหรือไม่ควร คุณชีวิตของเราดี เวลาเราเกิดขึ้นมา มันเป็นเวลาค่าเวลาของเรา มันเป็นยุคสมัยของใคร ยุคสมัยของเขาก็เวลาของเขา เวลาของเขา ยุคสมัยของเขา เวลาคนรุ่นใหม่มา เขาจะไม่มีประสบการณ์เหมือนชีวิตของเรา คุณดี เราเกิดมาไม่ทันสงครามโลก ผู้ที่ผ่านสงครามโลกครั้งที่ ๒ มา เขาจะรู้ว่าชีวิตของเขามันมีความทุกข์ยากอย่างไร เขาจะเก็บหอมรอมริบอย่างไร เขาจะกระหมัดกระหม่ออย่างไร เพราะเวลามันเกิดช่วงสงครามขึ้นมาเขามีความทุกข์ยากขนาดไหน สิ่งของสิ่งใดมันมีค่าไปหมดแหละ ไอ้ของเราเดี๋ยวนี้ของทุกอย่างเป็นของฟุ่มเฟือยหมดเลย มันเป็นเรื่องที่ไม่สมควรเก็บไว้หมดเลย นี่ยุคสมัยมันสอนคนไง เขาผ่านของเขามา เขาเห็นของเขามา นี่ยุคสมัยของเรา เราเกิดมาปัจจุบัน ทุกอย่างมีความสะดวกสบายไปหมด ทุกอย่างคิงามไปหมดเลย “โอ๊ย! กิเลสๆ ไม่รู้จัก ฉันมีแต่ความสุขใจ”

กิเลสไม่รู้จัก แต่มันเผาจนหัวใจนะ หัวใจเวลามันเหงามันหงอย มันเศร้าสร้อยใจ อยู่คนเดียวมันคอดกอยู่คนเดียว คุณดี เวลาคน เรามีเพื่อนพระเจ้าเป็นเศรษฐีอยู่ทางตะวันตก เขาบอกว่านี่เขาวิเศษ คือซื้อสิ่งใดได้หมดเลย เขาเป็นลูกชายคนเดียว จะเอาอะไรก็ได้ เอาอะไรก็ได้ ซื้อได้หมด เพราะมีลูกคนเดียว พ่อแม่ให้ทั้งนั้นเลย เขาบอกว่าเขาได้ทุกอย่างในโลกนี้เลย มันก็ยังไม่พอใจๆ สุดท้ายแล้วเขาพยายามจะฆ่าตัวตาย เพราะมันไม่รู้จะเอาอะไร มันเอาอะไรมันก็ได้หมดๆ ได้หมดเลย แต่ใจมันไม่พอใจ

ทีนี้พ่อเขามาเห็นเข้าเขาบอก “เฮ้ย! เอ็งอย่าทำอย่างนี้เลยนะ เอ็งไปเที่ยวรอบโลกไป” เอาเงินให้ไปเที่ยวรอบโลก เขาก็เที่ยวมารอบโลก เพราะพ่อเขามีธุรกิจใหญ่อยู่ทางตะวันตก แล้วเขามีลูกคนเดียว เขาเที่ยวมาถึงอินเดีย เขาก็มาเห็น เขาอยากศึกษา เขาเลยมาบวช เขามาพูดให้ฟัง นี่เขาพูดให้ฟังว่า เราไม่เคยเจอชีวิตแบบนี้ เพราะชีวิตเราไม่สะดวกสบายแบบนี้ เราไม่ใช้นี้วิเศษ เราไม่เคยประสบการณ์แบบนี้

แต่คนเจอประสบการณ์แบบนี้เขาเจอจริงๆ เขาบอกว่าเขาอยากได้อะไรได้หมดแหละ ในโลกนี้ทางโลกที่เขาได้เสพสุขกันอยู่ เขาทำทุกอย่าง เขาทำทุกอย่างเพราะเขามีเงินซื้อได้หมด เขาซื้อได้ทุกอย่างเลย ทุกอย่างที่ทำมา ยาเสพติดเสพติดเขาเสพมาจนเต็มทีหมดแล้ว ทำมาทุกอย่าง แต่สุดท้ายแล้วมันไม่รู้จะอยากอะไร ไม่รู้จะอยากอะไร ก็เลยจะฆ่าตัวตาย นี่พูดถึงว่าเวลาคนที่ว่า “โลกนี้ไม่เห็นมีอะไรเลย กิเลสไม่เห็นมีอะไรเลย เราเป็นคนยุคใหม่ เรามีความสะดวกสบายไป

หมด เราเป็นปัญญาชน เราบริหารจัดการได้"...จีโม้ กิเลสมันก็เผาจนอยู่นั่นละ กิเลสมันก็กิเลส
นั่นละ กิเลสมันอยู่ในหัวใจนั่นละ

คนที่จะสู้กับมันได้ต้องมีสติปัญญา สติปัญญาของเรา เห็นไหม เรามาวัดมาว่าไง ฤดูกาล
ถ้าเรามีกรรมะในหัวใจขึ้นมา สรรพสิ่งในโลกนี้มันมีของมันอยู่อย่างนั้น เราเกิดมาอยู่กับเขา เรา
อยู่กับเขา เราจะบริหารจัดการเขาอย่างไร แล้วความเพียรของเราให้มันต่อเนื่อง

กล้าอ่อน เวลาเราเกิดหน่อพุทธรูปที่มันจะเกิดในหัวใจของเรา ศรัทธาความเชื่อสำคัญมาก
นะ ถ้ามีศรัทธามีความเชื่อ มันลากให้เราไปสนใจ ลากให้เราไปสนใจ ให้เรากันคว้า ให้เราไป
ศึกษาไป เวลามันต้องมีศรัทธามีความเชื่อลากให้จิตใจของเรามาคว้ามาศึกษา วิชาการทางโลก
มันเป็นวิชาชีพ เรียนเข้าไปเถอะ เรียนเข้าไป ใครมีปัญญาเรียนเข้าไป ไม่มีวันจบหรอก ค้นคว้า
ไปเรื่อย เพราะว่าเราต้องต่อยอดความรู้ของเขาไป แต่เวลาสังขารมันทวนกระแสกลับเข้าไปใน
หัวใจ ภาวสวะ ภพชาติที่มันเกิด ปฏิสนธิจิตมันอยู่ที่ไหน ตัวตนของเราอยู่ที่ไหน ทุกคนรู้ทุก
อย่างไปหมดเลย แต่ไม่รู้จักตัวเอง

รู้ เวลาจะตายก็ต้องออกไปมรณบัตรนะ มรณบัตรแล้วก็ไปแจ้งว่าคนคนนี้ได้ตายแล้ว นี่
ไง ให้มันจบสิ้นไป แล้วมันก็ไม่ตาย เพราะมันเกิดใหม่ มันหามันไม่เจอใจ มันหาไม่เจอ แต่ถ้าเรา
เกิดมา เรามีศักยภาพ เราเป็นมนุษย์ หน้าที่การงานเราก็มี เราไม่ใช่คนเกิดมาแล้วก็งอมืองอเท้า
“ฉันเป็นนักปฏิบัติธรรม ฉันไม่ทำอะไรเลย การปฏิบัติธรรม นั่นเป็นโลก” ใหนี่มันก็สุดโต่งไป
“ฉันเป็นนักปฏิบัติธรรม”

ทำงานทำงานเพื่อสัมมาอาชีพะเพื่อเลี้ยงปาก เลี้ยงปากไว้ รักษาชีวิตนี้ไว้เพื่อค้นคว้า การ
ค้นคว้า ฉันปฏิบัติธรรม ฉันทำหน้าที่การงาน ฉันมีสติปัญญา มีความกระทบกระทั่งกัน
หน้าที่การงานนั้นเราก็อึดแน่นเลย คุณติ โลกเป็นแบบนี้ มันมีการเอาวัดเอาเปรียบกัน นี่เวลากิเลส
กับกิเลสมันไฟท์กัน คุณติ มันทะเลาะเบาะแว้งกัน มันมีแต่ความแย่งชิงเอาใหญ่เอาโต เราก็อึดของ
เรา เพราะว่าเราก็อึดกับเขาอยู่ที่นี่ เราก็อึดในขบวนการนี้แหละ แต่ของเรา เรามีสติปัญญา เรามี
สังขาร เรานักปฏิบัติธรรม ปฏิบัติธรรมปฏิบัติอย่างนี้ ปฏิบัติถ้ามีสติปัญญา มันใคร่ครวญ มัน
แยกแยะ เราอยู่กับเขาโดยที่มีสติปัญญา นี่เพราะอะไร เพราะว่าเราเกิดมาเป็นโลกใจ เราเกิดมาอยู่
กับโลกใจ

แต่ถ้าเราทำของเรา ถึงเวลาที่ว่าเราจะแยกตัวของเรามาออกมา เนกขัมมบารมี เราออกมา เราแยกออกมาเพื่อประพฤติกปฏิบัติ จริงหรือเปล่าละ มาได้เลย คุณติ ปฏิบัติ ปัจจัย ๔ มีให้พร้อม เราจริงหรือเปล่า ทำต่อไปเต็มทีเลย

“โธ้ย! ไม่ได้ เคี้ยวมันเจ็บไข้ได้ป่วย”

เจ็บไข้ได้ป่วยไม่ต้องห่วง ที่นี่หอมเยอะมาก หอมมาปฏิบัติที่นี่เยอะเยอะ เจ็บไข้ได้ป่วย เคี้ยวหอมดูแลให้ อย่าให้กิเลสมันครอบงำ

นี่พูดถึงว่า ปัญญาชนจะบอกว่า “โลกนี้มันเจริญ ทุกอย่างเจริญแล้ว ไม่ต้องมาปฏิบัติ เครื่องครัดขนาดนั้น ทำไมต้องทำทุกซั๊กขนาดนั้น”

การเคร่งครัดไม่ได้เคร่งครัดกับใครหรอก การเคร่งครัดก็พยายามปิดล้อมกิเลสในใจของเราให้แหละ หลวงปู่มั่นท่านพูดไป เวลาท่านเทศน์ว่าการ ปลาในสุมๆ ท่านบอกปลาในสุมมันยังจับไม่ได้ ปลาในสุม คุ้งกายเราสิ ร่างกายเหมือนสุม แล้วมันครอบงำจิตใจเราไว้ในร่างกายนี้ของอยู่ในตัวเรา เรายังจับมันไม่ได้ ปลาในสุมมันยังจับไม่ได้ แล้วมันจะไปจับปลาในแม่น้ำ มันจะไปจับปลาในทะเล ปลาในทะเลก็สังคมโลกนี้ไง ปลาในแม่น้ำก็สังคมของเรา ในบ้านของเราไง ถ้าปลาในสุมก็ในหัวใจเรานี่ไง ปลาในสุมมันยังจับไม่ได้ มันยังจับไม่เป็น แล้วมันจะไปจับปลาในทะเล มันจะไปจับปลาในแม่น้ำ จะไปจับปลาได้อย่างไร

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเรามีสติปัญญาขึ้นมา เราก็ตั้งใจของเรา กำหนดพุทธโศ ใ้ปัญญาอบรมสมาธิเข้ามาในหัวใจของเรา เวลาทำงานๆ ทำงานเราก็ปฏิบัติธรรม เขาว่าปฏิบัติธรรมอยู่ในหน้าที่การงาน เพราะเรามีสติปัญญา เอาธรรมะนั้นมาขโลมหัวใจของเรา เอาธรรมะนั้นเป็นเครื่องธรรมโอสถ อย่าให้มันทุกซั๊กร้อน เห็นการกระทบกระทั่งอื่นกันเราก็เดือดร้อนไปด้วย

แต่เรากระทบกระทั่งอื่นกัน เรามีสติปัญญา เราคุมเกมมันได้ แล้วเราเห็นถูกเห็นผิดด้วย แล้วเรายังรู้เท่าความรู้สึกนึกคิดเราด้วย รู้เท่าอารมณ์ที่มันจะฟูขึ้นมา รู้เท่าสิ่งที่มันจะเฉา มันจะเหมามันจะหงอย มันจะเบื่อหน่ายกับชีวิตใจ มันเบื่อหน่ายมาก เราก็เป็นคนดีๆ คนหนึ่ง ทำไมเราต้องมาทนอยู่ในเหตุการณ์อย่างนี้ ทำไมเราต้องมาทนอยู่ในสภาวะการณแบบนี้ สภาวะการณแบบนี้ ก็ทิวาสวะใจ ก็ผลของวิญญะใจ ก็ผลของเวรของกรรมใจ เพราะเราได้ทำบุญร่วมกันมาไง เราถึงมาเกิดในสถานะอย่างนี้ อยู่ในสภาวะแบบนี้

แต่เรามีสติปัญญาพาหัวใจเราให้พ้นสภาวะแบบนี้ออกมาได้ แล้วถ้าเรามาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราจะพาใจของเราให้รอดพ้นจากการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย นี่ศักยภาพของมนุษย์ไง ถ้าศักยภาพของมนุษย์ มันมหัศจรรย์ ของที่มันมีอยู่ แบตเตอรี่ คุณติ เขาชาร์จไฟขึ้นมา ไฟเต็มแบตเลย พอไฟมันหมดนะ แบตไม่มีไฟ

นี่ก็เหมือนกัน เรามีหัวใจ มันมีไฟ มีไฟอยู่ในร่างกายนี้ แต่ทำไมมันไม่มีค่า ไฟเราไม่เห็นมันไง ไฟในแบตเราไม่เห็นมัน ไปจับมันสิ เวลาโบกรถมันจอด มันก็เห็นไฟ นี่ก็เหมือนกัน หัวใจมันมีอยู่ในร่างกายนี้ แต่จับมันไม่ได้ หามันไม่เจอไง

ฟังธรรมๆ เพื่อเหตุนี้ ของในตัวเรานี้แหละเราพยายามรักษา ไม่ใช่เราเห็นแก่ตัว ไม่เอาอะไรเลยสักอย่าง... ไม่เอาอะไรเลย มาปฏิบัติก็ไม่ได้อะไรเลย เขาเอา เอาสติ เอาสมาธิ เอาปัญญา เขาค้นคว้า ขวนขวาย แสวงหา เขาเอา เอาสิ่งที่เป็นนามธรรม เอาสิ่งที่มีค่านี้แหละ สิ่งที่เหนือโลกนี้แหละ เขาเอา แล้วเขาเอา เขามีสติปัญญารักษารักษาของเขา ไม่ใช่ว่า “อู๊ย! ไม่เอาไหนเลย พวกนี้ ไม่เอาไหนเลย ตัดหางปล่อยวัด พวกนี้ตัดหางปล่อยวัด คนไร้ค่า”

คนไร้ค่ามันจะมีค่า มีค่าขึ้นมาจากสัมมาสมาธิ มีคุณค่าจากหัวใจ เพราะเขาเห็นคุณค่านี้มากกว่าโลกนี้ คนเขาแสวงหากัน มีลาภเสื่อมลาภ มียศเสื่อมยศ โลกธรรม ๘ ธรรมะเก่าแก่บีบคั้นหัวใจ โลกนี้พร่องอยู่เป็นนิจ ไม่เคยเต็ม แต่ใครมาประพฤติปฏิบัติถ้าเป็นสัจจะความจริงขึ้นมา มันอึดเต็มขึ้นมาในใจนั้น แล้วใจนั้น จากใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่งนะ ใจดวงหนึ่งที่ฟังพาอาศัยได้ คนคนนั้นอาศัยได้ คนคนนั้นเขาก็ควบคุมใจของเขาได้ เขาควบคุมใจเขาได้นะ

แล้วถ้าปฏิบัติถึงที่สุดแห่งทุกข์ ธรรมดา ไม่มีสิ่งใดในนั้น แต่มันมีของมันอยู่ มีของมัน เพราะอะไร เพราะมันไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย มันต้องมีเจ้าของ มีผู้บริหารจัดการ

เวลาเกิด แก่ เจ็บ ตายบริหารไม่ได้ เกิดมาแล้วถึงเป็นเรา เกิดมาแล้วถึงรู้ เกิด แก่ เจ็บ ตายบริหารไม่ได้ มันเป็นแรงขับของเวรของกรรม แต่เวลาคนที่เขาจัดการเสร็จสิ้นไปแล้ว วิมุตตिसุข เขาจัดการของเขาได้ เขาอยู่ของเขาได้ แล้วไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย นี่ศักยภาพของมนุษย์มนุษย์ทำได้ แล้วเราก็แสวงหาอยู่นะ เพราะอะไร เพราะมันเป็นสิ่งที่มีค่าในพระพุทธศาสนา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากราบธรรมๆ แล้วเราแสวงหาเราประพฤติปฏิบัติธรรมๆ

ธรรมอะไรล่ะ ก็ธรรมะเป็นธรรมชาติ ก็โยนให้ธรรมชาติมันไปเสีย จิตใจไม่เคยดูแลมันเลย อะไรก็เป็นธรรมชาติ อะไรก็เป็นธรรม แล้วใจเอ็งอยู่ไหน

กว่าจะมาเจอธรรมชาติได้เราต้องมีสังขารในใจสิ สังขารในใจ เราอยู่กับโลกโดยไม่ติดโลก ธรรมชาติมันที่อยู่ของมันไง ธรรมชาติ อากาศ ภูมิอากาศ เราก็อาศัยอยู่นี่ไง มันเป็นธรรมชาติไง แต่ใจของเรา ใจของเราอยู่กับธรรมชาตินี้โดยความเข้าใจทะลุปรุโปร่ง ไม่ทุกข์ไม่ร้อนไปกับฤดูกาลนี้ไง นี่ไง ถ้ามันมีธรรมในใจมันก็เป็นธรรมชาติ ถ้าไม่มีธรรมในใจมันก็เดือดร้อน มันเดือดร้อนมาจากข้างใน แล้วธรรมชาติก็บีบคั้นซ้ำเข้ามา

แต่ถ้าเป็นธรรมๆ เป็นธรรมแบบนี้ เราแสวงหา แสวงหาอย่างนี้ ให้เป็นความจริงแบบนี้ ผู้ที่มีความจริงขึ้นมาแล้วมันจะรู้จักหัวใจของเรา เพื่อประโยชน์กับเรา ฟังธรรมๆ เพื่อหัวใจดวงนี้ เอวัง